AVİM Yorum • No: 2015 / 6 • Ocak 2015

BİR RUS ASKERİNİN ERMENİSTAN'DA İŞLEDİĞİ CİNAYETLER

Turgut Kerem TUNCEL

Analist

13 Ocak 2015 tarihinde Gümrüdeki bir evde, Avestisyan ailesine mensup 6 kişi yataklarında ateşli silahla öldürülmüş halde bulundu. Olaydan ağır yaralı olarak kurtulan 6 aylık bir bebek de birkaç gün sonra hayatını kaybetti. Olay yerinde bir kalaşnikof tüfek, 5.45 mm'lik mermi kovanları, mermi dolu bir şarjör ve askeri botlar bulundu. Açıklamalara göre, botların üzerinde Valeri Permyakov ismi yazılıydı. Gümrü'deki 102. Rus askeri üssünde görev yapan 19 yaşında bir Rus askeri olan Valeri Permyakov çok geçmeden Ermenistan-Türkiye sınırı yakınında Rus sınır muhafızları tarafından yakalandı (daha sonra bazı Ermeni yetkililer Permyakovun Rus sınır muhafızları ve Ermeni polisinin ortak operasyonu ile yakalandığını ileri sürmüştür). Permyakov, Gümrüdeki Rus askeri üssünde gözetim altındayken cinayeti itiraf etti. Gümrüdeki katliam buna benzer olayların üçüncüsüdür. 1999 yılında aynı askeri üste görevli alkollü iki Rus askeri bir pazaryerindeki insanlara ateş açmış ve iki kişiyi öldürmüştü. 2013de de iki çocuk üsse yakın bir mevkide mayın patlaması sonucu hayatını kaybetmişti.

Gümrüdeki bu cinayet Ermenistanda şok dalgasına sebep olmuştur. Halk cinayeti protesto etmek için sokaklara dökülmüş ve protestocular ile polis arasında çatışmalar yaşanmıştır. Olaylar sonucunda 60 civarında kişi göz altında alınmış ve polisler dahil 20 kişi yaralanmıştır. Gözaltına alınanlar arasında Lusine Sahakyan (Erivan Devlet Üniversitesi Türkoloji Bölümünde doçent), Tigran Xzmalyan (ünlü bir film yapımcısı) ve Alek Yenikomshiyan (3 Ekim 1980de Cenevredeki bir otel odasında yaptığı bombanın patlaması sonucu gözlerini kaybetmiş olan eski bir ASALA üyesi) da vardır. Xzmalyan ve Yenikomshiyan Ermenistanda siyasi bir devrim arayışı içerisinde olan diyaspora destekli Sardarapat Hareketinin de tanınan şahsiyetleridir. Ülkede gerilimin tırmanması sonrasında, 1980lerin sonu 1990ların başında Ermenistanı bağımsızlığa taşıyan Karabağ Komitesinin bir üyesi olan ve 1993e Ermenistanın ilk cumhurbaşkanı Ter Petrosyanın ulusal güvenlik danışmanı olarak görev yapan Ashot Manucharyan, olayların yatıştırılması için diyasporadan yardım istemiştir. Fransa Ermeni toplumu Cumhurbaşkanı Sarkisyan ve Katolikos Karekin IIden olayın ilk günlerindeki sessizlikleri konusunda açıklama talep etmiştir.

Ermenistandaki 102. Rus askeri üssü 2020ye kadar faaliyetlerini sürdürmek üzere 1995te kurulmuştur. Rusya Federasyonuna ait olan Gürcistan ve Özbekistandaki askeri üsler ve Azerbaycandaki Gabala radar üssü sırasıyla 2006, 2012 ve 2013te kapatılırken, 2010

yılında Gümrüdeki üssün faaliyet süresi 2044e kadar uzatılmıştır. Beyaz Rusya, Kırgızistan ve Tacikistandaki üslerin yanı sıra, Gümrüdeki üs bugün Rusya Federasyonunun Rusya dışındaki 4 askeri üssünden biridir. Bunların yanında, Rusya Federasyonunun ilhak ettiği Kırımda da bir üssü bulunmaktadır. Ermenistan ve Rusya Federasyonu arasındaki anlaşmaya göre, Gümrü üssünün altyapı hizmetleri ve giderleri Ermenistan tarafından karşılanmaktadır. 2014ün sonunda Ermenistan bu üs için 42 milyon dolar harcamıştır. Üste yaklaşık 3000 personel çalışmaktadır.

Protestocuların ortak talebi Permyakovun Ermeni makamlarına teslim edilmesi ve Ermenistanda yargılanıp ve cezasını Ermenistanda çekmesiydi. Bu talep hukuki bir sorunu ortaya çıkarmıştır. Rusya ile Ermenistan arasında imzalanan askeri üs anlaşmasının 4. maddesi, üssün Rus personeli tarafından Ermenistan sınırları içerisinde işlenen suçların soruşturulma ve cezalandırılması hakkını Ermenistana vermektedir. Ermenistan Cumhuriyeti Ceza Kanununun 14.1. maddesi aynı hükmü içermektedir. Öte yandan, Rusya Federasyonu Anayasasının 61.1. maddesi Rusya Federasyonu vatandaşlarının başka bir devlete iadesini yasaklamaktadır. Buna karşı, Ermeni avukat Norayr Narikyan, suçun Ermeni toprakları içerisinde işlenmesi nedeniyle söz konusu maddenin Permyakov olayında geçersiz olduğunu iler sürmektedir. Şu ana kadar, Rus tarafından Permyakovu Ermenistan makamlarına teslim edeceği yönünde hiçbir işaret gelmemiştir. Bu durum, Ermenistan halkının öfkesini arttırmış, hatta bazılarını Rusyanın cinayeti örtbas etmeye çalıştığına ve Permyakovun işlediği suça uygun bir cezaya çarptırılmadan serbest bırakılacağına inanmaya sevk etmiştir. Bu şüpheler, hükümet yanlısı siyasetçileri Permyakovu üsteki hapishanede gördüklerine dair açıklamalar yapmaya zorlamıştır. Hükümete karşı güvenini kaybeden halk ise Permyakovun hapishanede olduğunu gösteren video kayıtları istemiştir.

Rusya Federasyonu ile Ermenistan arasında ortaya çıkabilecek bir gerilimden çekinen Ermeni makamları Permyakovun iadesi konusunda baskı yapmamaktadır. Bu bağlamda, Ermenistan Başsavcısı Gevorg Kostanyanın galeyana gelen halkı yatıştırmak için yaptığı muğlak açıklama kimseyi tatmin etmemiştir. Bir çıkış yolu olarak, Ermeni yetkililer ortak bir soruşturma ve yargılama ihtimalinden bahsetmiştir. Ancak, bunun teknik olarak mümkün olmadığına dair görüşler vardır. Ortak soruşturma konusunda ilginç bir öneri Gagik Harutyunyan tarafından gelmiştir. Harutyunyan, Rusya Federasyonunun bu tip davalarda daha tecrübeli olduğunu ileri sürerek Rusya Federasyonu ile ortak bir soruşturmanın yürütülmesinin daha iyi olacağını belirtmiştir.

Hukuki karmaşanın yanında, Cumhurbaşkanı Sarkisyan, Katolikos Karekin II ve diğer üst düzey Ermeni yetkililerin Permyakovun iadesi ve cinayetin kınanması konusunda Rusya Federasyonuna beklenen tepkiyi göstermemeleri ülkede Ermenistan-Rusya Federasyonu ilişkileri konusunda siyasi tartışmaları körüklemiştir. Ülkede cinayetle ilgili olarak yas ilan edilmemesi halkın öfkesine sebep olmuştur. Ermeni yetkililer ise yas ilanının bir Ermeni geleneği olmadığı şeklinde açıklamalar yapmışlardır. Hükümet ve Kilise ye yöneltilen en sert eleştirilerden biri Şuşa Birliği Gazileri Bloğu adlı sivil toplum kuruluşundan gelmiştir. Bu kuruluş yaptığı açıklamada, ülkeyi bilerek sömürgeleşmeye ve köleleşmeye götürdükleri gerekçesiyle Ermeni makamlarını suçlamıştır. Birçok muhalif siyasetçi ve grup da nispeten daha sakin bir söylem kullanarak bu fikri ifade etmiş, cinayet ve sonrasındaki

gelişmelerin Ermenistan devletinin kendi toprakları üzerindeki egemenliğinin görecelileştiğini öne sürmüşlerdir. 12 Ocakta Permyakovu arayan Rus askerlerinin silahlarıyla Gümrü sokaklarına çıkması, Rusya Federasyonunun Permyakovun iadesi ve Ermeni makamlarla bilgi paylaşımı konusunda olumsuz tavır takınması ve Ermeni makamlarının da bu konuda gereken baskıyı yapmaması egemenlik kaybı ile ilgili endişelerin oluşmasında en önemli etkenlerdir.

Ermenistanın Avrasya Ekonomik Birliğine katılmasının, bunu destekleyen kesimlerce Ermeninstanın ulusal güvenlik ihtiyacı çerçevesinde savunulmasının da etkisiyle, Rusya Federasyonu ile ilişkilere şüpheyle yaklaşanlar Ermenistandaki Rus askeri üssünün ulusal güvenliğe olumlu mu yoksa olumsuz mu bir etkisi olduğu sorusunu ortaya atmışlardır.

Hükümet ve Rus yanlısı çevreler eleştirilere karşılık olarak, cinayetin etnik boyutunun ön plana çıkarılmasının ve yersiz siyasi değerlendirmelerin Ermenistan-Rusya Federasyonu ilişkilerine zarar verdiği yönünde uyarılarda bulunmuşlardır. Ermenistandaki Rus Büyükelçisi Ivan Volinki de benzer değerlendirmeler yapmıştır. Olayın etnik boyutunun öne çıkartılmaması konusundaki uyarılar yersiz değildir. Fakat bu tip açıklamalarla Rusya Federasyonunun ağabey rolü oynadığı Ermeni-Rus ittifakının tartışmalı yönlerinin üstünün örtülmeye çalışıldığı da bir gerçektir. Dikkat çeken bir olgu, Ermeni Davasının (birleşik, bağımsız, büyük Ermenistan fikri doğrultusunda siyasi faaliyet) en önde gelen savunucusu Ermeni Devrimci Federasyonu-Taşnaksutyun da bu şekilde bir tavır almıştır. Taşnaksutyunun sözcüsü Armen Rustamyan Rusya Federasyonunun cinayetle ilgili olarak özür dilemesine gerek olmadığı yönünde bir açıklama yapmıştır. Rus yanlısı olarak tanınan Kafkas Enstitüsü Başkanı Alexander Iskandaryan ülkedeki tepkileri geçici bir öfkenin tezahürü olarak tanımlayarak önemsizleştirmeye çalışmıştır.

Ermenistanda mevcut Ermenistan-Rusya Federasyonu ilişkilerine karşı çıkanlar kadar destekleyenlerin de olduğu ortadadır. Hem Ermenistandaki oligarklar (Ermenistanda mafya-politikacı-işadamı ilişkileri sayesinde zenginleşmiş olan sosyo-ekonomik sınıfa verilen ad) ile Rusya Federasyonundaki bazı siyasi-ekonomik aktörler arasındaki gayrimeşru ekonomik ve siyasi ilişkiler, hem de samimi ideolojik-siyasi görüşler Ermenistandaki Rus taraftarlığının nedenlerinden olabilir. Ne var ki, her durumda, Ermenistanın Azerbaycan ve Türkiye ile olan sorunlarıyla bağlantılı olarak öne sürülen ulusal güvenlik konusu, Ermenistan-Rusya Federasyonu ilişkilerinin mevcut halini savunan kişilerin temel argümanını oluşturmaktadır. Gümrüdeki cinayetin alevlendirdiği Ermenistan-Rusya Federasyonu ilişkileri hakkındaki tartışmalarda da güvenlik konusu bu kişiler tarafından öne sürülmektedir.

Ermenistanda tanınan bir sivil toplum aktivisti olan Larisa Alaverdyan tartışmaları jeopolitik düzeye çıkarmanın ve Ermenistan-Rusya Federasyonu ilişkilerinin tekrar gözden geçirilmesi taleplerinin Türkiye ve Azerbaycanın menfaatine olacağı gerekçesiyle yanlış olduğunu beyan etmiştir. Alaverdyanın kullandığı bu trajik olayı planlayanlar sözü ise onun ve Ermenistandaki bazı çevrelerin komplocu bakış açısını sergilemektedir. Örneğin, Gümrü doğumlu mimar Andranik Davtyan Rus askeri üssünün kapatılması durumunda oluşabilecek Azeri ve Türk tehdidine işaret ederek kasti provokasyon şüphelerini dile getirmiştir. Ermenistanda ortaya atılan komplo teorilerini, Batıyı, Rusya Federasyonu siyaseti içindeki bazı fraksiyonları ve Azerbaijan ile Türkiyeyi işaret edenler şeklinde üçe

ayırmak mümkündür. Gümrüdeki cinayetin Ermenistan-Rusya Federasyonu ilişkilerine zarar vermesi olasılığına dikkat çeken hükümet ve Rus yanlısı çevreler tarafından daha çok dillendirilen komplo teorileri farklı şekillerde, örneğin *Küreselleşme ve Bölgesel İşbirliği Analitik Merkezi* Başkanı Stepan Grigoryan gibi, batı yanlıları tarafından da öne sürülmektedir. Hatta Grigoryan Rus yanlılarından daha da ileri giderek 1915in yüzüncü yılında bir Türk komplosu olasılığına ilişkin uyarılarda dahi bulunmuştur.

Ermenistandaki 102. Rus askeri üssünde görev yapan Rus asker Valeri Permyakovun Avestisyan ailesini katli sonrası yaşanan gelişmeler, öncelikle Ermeni hükümetinin dış politika tercihleri sonucu oluşan zorluklarla baş etme konusundaki acizliğini sergilemiştir. Ayrıca, Ermenistan dış politikasının yurt içindeki yansımaları olarak Ermeni toplumunun bazı kesimlerinde oluşan hoşnutsuzluğu, endişeyi ve yabancılaşmayı ortaya koymuştur. Farklı görüşlere sahip siyasiler ve uzmanlar tarafından ileri sürülen olası Azeri ve/veya Türk komplosu iddiaları gerçekçi siyasi değerlendirmelere mani olmanın yanında Ermenistan ile Azerbaycan ve Türkiye arasında akılcı bir tartışmanın da önünü tıkayan yaygın Türk algısını göstermesi açısından önemlidir.

Yazar Hakkında :

Dr. Turgut Kerem Tuncel, Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) kıdemli analisttir. Avrasya jeopolitiği, Geniş Karadeniz Bölgesi, Güney Kafkasya, Karabağ ihtilafı ve Türk-Ermeni ilişkileri hakkında çalışmalar yürütmektedir.

Atıfta bulunmak için: TUNCEL, Turgut Kerem. 2026. "BİR RUS ASKERİNİN ERMENİSTAN'DA İŞLEDİĞİ CİNAYETLER." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2015 / 6. Ocak 21. Erişim Kasım 10, 2026. https://mail.avim.org.tr/tr/Yorum/BIR-RUS-ASKERININ-ERMENISTAN-DA-ISLEDIGI-CINAYETLER

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır